

Нові нариси Якова Овсійовича Гегузїна

Про Якова Овсійовича Гегузїна - чудового вченого, талановитого фізика, блискучого лектора і просто розумну, добру і чуйну людину - написано чимало спогадів. Його величезний внесок у розвиток фізики, залишений у вигляді статей, монографій і науково-популярної літератури, оцінений не одним поколінням фізиків і досі не втратив своєї актуальності.

У цьому році виповнюється 100 років від дня його народження. Ця дата стала приводом ще раз згадати про цю видатну людину, про його роль у розвитку фізики і величезний внесок у популяризацію фізики та історію фізичних відкриттів. Виявивши в його архівах ще неопубліковані нариси, я вирішила поділитися з читачами фізичного журналу "Вісник" тією інформацією, яка в них міститься, з тим простим і захоплюючим стилем викладу складних фізичних процесів, які були властиві Я.О., і які робили його науково-популярні книги особливо цінними.

Знайдені нариси мали скласти зміст нової науково-популярної книги, яку Я.О. став писати в останній рік життя. Передбачалося, що книга буде називатися "Атомний вибух у кристалі". Я.О. не хотів використовувати слово "вибух", воно йому не подобалося, як не подобалося все, що пов'язане з руйнуванням. Тому книгу він починав зі вступу, в якому доводив, що атомний вибух може бути і творчим, оскільки дослідження його наслідків дасть відповіді на багато питань, які є важливими не тільки для фізиків, але і для багатьох дослідників з інших областей науки. Цей вступ є закінченим нарисом і прекрасно ілюструє логіку мислення Я.О., і обгрунтованість того, про що він хоче написати.

Для нової книги Я.О. планував написати 14 нарисів, обговорюючи в них, в основному, результати, отримані на кафедрі, а також основні відкриття і дослідження, які стимулювали розвиток наших експериментів і пояснювали їхні результати. На жаль, велика частина нарисів залишилася у вигляді начерків, що відображають лише канву питань, які планував обговорити Яків Овсійович. Майже повністю було написано всього два нариси. Усі три нариси (включаючи вступ) наводяться нижче. Вони наочно показують особливий стиль, яким користувався Я.О. при написанні науково-популярних книг. Він веде розмову з читачем, залучаючи його до обговорення всіх сумнівів і труднощів, які доводилося долати, щоб отримати єдино правильну відповідь, яка пояснить досліджуване фізичне явище. Він знаходить переконливі аналогії, засновані на подіях повсякденного життя, щоб кожен міг чітко уявити, як відбувається описуваний процес. Така особливість науково-популярних книг Я.О. робить їх корисними і цікавими для найширшого кола читачів: школярів старших класів, наукових співробітників, студентів, викладачів шкіл і вузів і усіх людей, які цікавляться історією фізичних відкриттів.

І.В.Воробйова